

TEZAURUL DE MONEDE ROMANE IMPERIALE
DE LA CAMENA (JUD. TULCEA)

CARMEN MARIA PETOLESCU

Semnalat de mai mult timp în literatura de specialitate, tezaurul de la Camena (jud. Tulcea)¹ nu a fost încă publicat cu datele tehnice necesare; faptul că tezaurul nu a fost descris în întregime, precum și existența unor erori în prezentarea pieselor componente ne-au impus o reluare a studierii acestui depozit monetar².

Nu ne este cunoscut punctul exact al descoperirii monedelor și nici dacă structura tezaurului corespunde recuperării lui integrale. Se știe doar că în anul 1936 s-a descoperit, pe malul girlei din satul Camena, un vas de lut conținând 137 de denari și antoninieni, de la Clodius Albinus pînă la Volusianus³.

În urma examinării tezaurului, rezultă că piesele identificate sînt, în majoritate, de tipuri cunoscute în cataloagele de specialitate. Totuși, câteva exemplare ne rețin atenția prin unele particularități (fig. 4). Este vorba, în primul rînd, de un denar de la Severus Alexander (nr. 26), a cărui greutate scăzută (1,72 g) este destul de neobișnuită pentru emisiunile acestui împărat. Aversul ne reține îndecosebi atenția, căci denotă o tratare superficială a efigiei. Astfel, barba este redată prin liniuțe scurte și drepte, iar părul este nuanțat doar prin mici adîncituri care diferențiază suprafața capului din flanul monedei (relieful fiind destul de aplatizat); literele din legendă nu sînt egal distanțate, unele fiind vizibil lățite (*AND* din *ALEXAND*). Tot pe această linie se înscriu și doi antoninieni de la Otacilia Severa: nr. 103, cu legenda incompletă *M OTA SEVER AVG*; nr. 108, a cărui efigie diferă de cele cunoscute (fața alungită, ochiul ușor globulat și plasat sub o arcadă scurtă, făcînd să apară și mai pregnant conturul nasului și al bărbiei din masa reliefului aplatizat; legenda *OTACIL SEVERA AVG*). Ceea ce dă o notă aparte efigiei Otaciliei în acest portret monetar, modelat superficial, este aspectul juvenil (dublat însă de o expresie ștearsă).

În rest, tezaurul prezintă tipuri monetare și variante frecvent întâlnite în cataloagele de specialitate. Monedele urmează o eșalonare destul de riguroasă în timp, repartizîndu-se pe numele a 18 împărați și membri ai casei imperiale; lipsa monedelor de la Pescennius Niger, Macrinus, Pupienus și Balbinus s-ar putea datora nu numai timpului scurt de domnie al acestor împărați, ci și unor posibile dispersări de piese în momentul descoperirii tezaurului.

După cum rezultă și din tabelul de la fig. 1, cea mai mare parte a monedelor o constituie antoninienii — 111 exemplare, reprezentând 81,02%, în timp ce denarii numără 26 exemplare, adică 18,98% din totalul tezaurului. Majoritatea pieselor sînt emise la Roma; doar un denar provine de la Emessa (Septimiu Sever), iar patru antoninieni din Antiochia (trei exemplare de la Gordian III și un exemplar de la Filip Arabul).

Nr. crt.	Emitenți	Anii	Denari		Antoninieni		Total	
				%		%		%
1	Clodius Albinus	193—197	1	0,73			1	0,73
2	Septimius Severus	193—211	6	4,38			6	4,38
3	Caracalla	198—217	2	1,46	1	0,73	3	2,19
4	Geta	209—212	1	0,73			1	0,73
5	Elagabal	218—222	5	3,65	2	1,46	7	5,11
6	Iulia Maesa	—223	2	1,46			2	1,46
7	Severus Alexander	222—235	7	5,11			7	5,11
8	Maximinus Thrax	235—238	1	0,73			1	0,73
9	Gordian III	238—244	1	0,73	39	28,46	40	29,19
10	Filip I	244—249			26	18,98	26	18,98
11	Otacilla				7	5,11	7	5,11
12	Filip II	244—249			7	5,11	7	5,11
13	Traianus Decius	249—251			5	3,65	5	3,65
14	Etruscilla				3	2,19	3	2,19
15	Herennius Etruscus	250—251			1	0,73	1	0,73
16	Hostilianus				1	0,73	1	0,73
17	Trebonianus Gallus	251—253			15	10,95	15	10,95
18	Volusianus	251—253			4	2,92	4	2,92
	TOTAL		26	18,98	111	81,02	137	100,00 %

Fig. 1. Repartiția monedelor din tezaurul de la Camena.

În perioada cuprinsă între domniile lui Clodius Albinus și Maximinus Thrax, întâlnim 25 de denari și 3 antoninieni — ceea ce reprezintă 18,25% și respectiv 2,18% din întregul depozit. Cu Gordian III, antoninianul devine predominant⁴, fiind ilustrat de 39 exemplare (28,46%), apoi exclusiv în timpul împăraților Filip Arabul și Volusian, atingînd cifra de 69 exemplare (50,36%).

Tezaurizarea intensă a antoninianului, începînd cu domnia lui Gordian III, nu caracterizează doar tezaurul de la Camena; ea se con-

stată și în alte depozite monetare descoperite în Dobrogea, cele mai cunoscute fiind cele de la Isaccea⁵, Canlia⁶ și Mangalia⁷.

După Filip Arabul, ritmul de acumulare scade, pentru a cunoaște din nou o creștere simțitoare în timpul lui Trebonianus Gallus — Volusianus (fig. 3). Un fapt remarcant, de asemenea, în tezaurul în discuție, se leagă de evoluția greutateii antoninianului.

Nr. crt.	Împărații și membrii casei imperiale	Greutate denari			Greut. anton.			Denari			Antoninieni			
		min.	max.	medie	min.	max.	med.	sub 3 g	3—3,4 g	sub 2 g	sub 3 g	3—4 g	4—5 g	Peste 5 g
1	Clodius Albinus		2,56					1						
2	Septimius Severus	2,75	3,96	3,22				2	4					
3	Caracalla	3,15	3,33	3,24		5,78			2					1
4	Geta		2,94					1						
5	Elagabal	2,34	2,92	2,74	4,20	4,84	4,52	5					2	
6	Iulia Maesa	3	3,21	3,10					2					
7	Severus Alexander	1,72	3,90	2,65				4	2	1				
8	Maximinus Thrax		3,07						1					
9	Gordian III		3,12		3,18	6,07	4,29	1				9	29	1
10	Filip I				3,41	5,57	4,28					8	16	2
11	Otacilla				3,66	4,78	4,17					2	5	
12	Filip II				3,28	4,96	4,28					3	4	
13	Decius				3,38	4,13	3,85					4	1	
14	Etruscilla				3,66	4,90	4,23					1	2	
15	Herennius Etruscus					3,05						1		
16	Hostilianus					3,97						1		
17	Trebonianus Gallus				2,49	5,19	3,65				2	10	2	1
18	Volusianus				3,41	4,01	3,76					2	2	
	TOTAL							13	12	1	2	41	63	5

Fig. 2. Greutățile monedelor din tezaurul de la Camena.

Astfel, și în tezaurul de la Camena, antoniniinii cu greutatea cuprinse între 4—5 g, emisiuni ale împăraților Gordian III și Filip Arabul, depășesc numărul celor care cântăresc între 3—4 g. Amintim că din cei 39 antoninieni emiși de Gordian III, 29 exemplare se situează între 4—5 g, alte 9 exemplare între 3—4 g, iar un exemplar depășește 5 g.

O situație similară se constată și sub Filip Arabul; în acest sens, din cei 40 de antoninieni, 25 exemplare cântăresc între 4—5 g, 13 exem-

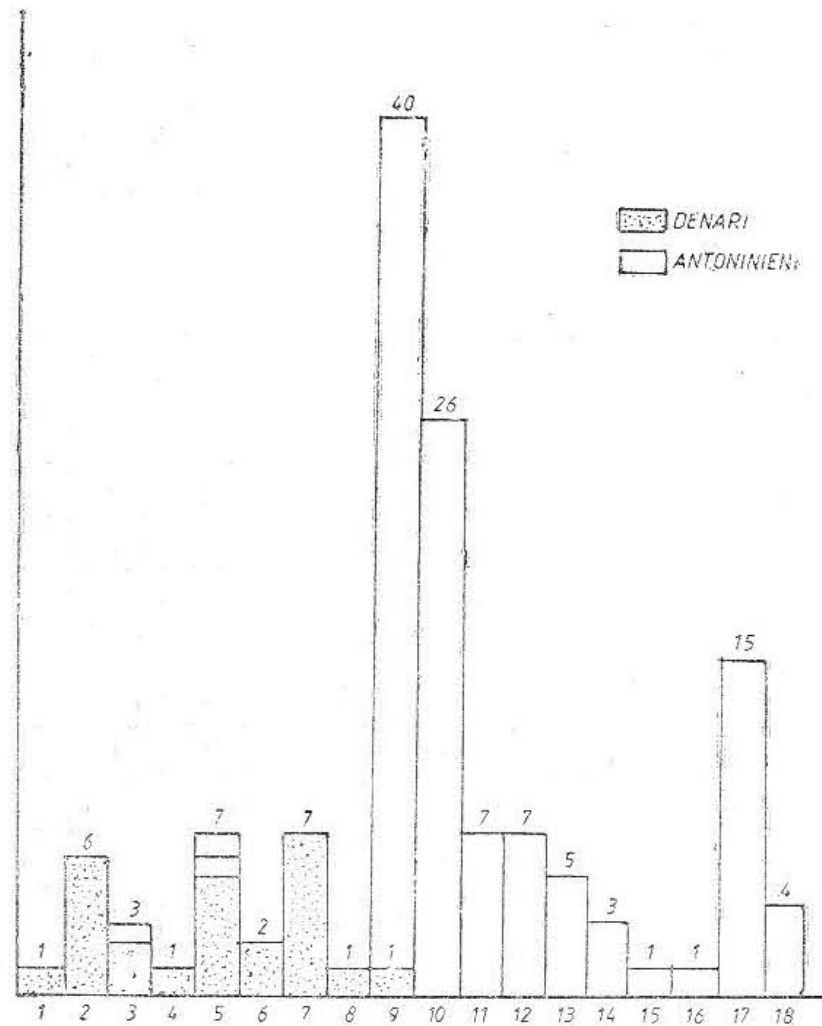

Fig. 3. Repartiția monedelor pe împărați: 1 Clodius Albinus; 2 Septimius Severus; 3 Caracalla; 4 Geta; 5 Elagabal; 6 Iulia Maesa; 7 Severus Alexander; 8 Maximinus Thrax; 9 Gordian III; 10 Filip I; 11 Otacilla; 12 Filip II; 13 Traianus Decius; 14 Etruscilla; 15 Herennius Etruscus; 16 Hostilianus; 17 Trebonianus Gallus; 18 Volusianus.

plare între 3—4 g, iar 2 exemplare peste 5 g. După Filip Arabul, situația se schimbă, inclinând în favoarea monedelor cuprinse între 3—4 g. Amintim, spre exemplu, că din cei 10 antoninieni de la Traianus Decius, numai 3 exemplare se situează între 4—5 g. De asemenea, în timpul lui Trebonianus Gallus și Volusianus, piesele cântărind între 3—4 g sînt de 3 ori mai numeroase decît exemplarele cuprinse între 4—5 g. Două piese de la Trebonianus Gallus coboară sub 3 g, deși starea lor de conservare este bună (nr. 120—2,90 g, nr. 130—2,49 g).

Cele mai ridicate greutatea se întîlnesc la emisiunile lui Caracalla (1 exemplar de 5,78 g), Gordian III (1 exemplar de 6,07 g), Filip Arabul (1 exemplar de 5,57 g) și Trebonianus Gallus (1 exemplar de 5,19 g); de remarcat că de la acest împărat provine și antoninianul cu cea mai scăzută greutate (2,4 g).

Din punct de vedere al greutateii, rezultă că cei 111 antoninieni existenți în tezaurul de la Camena se pot departaja astfel: 63 exemplare cântăresc între 4—5 g, 41 exemplare între 3—4 g, 5 exemplare peste 5 g, iar 2 piese sub 3 g (fig. 2).

În ceea ce privește greutatea denarilor (fig. 2), predomină piesele sub 3 g, care adesea — deși sînt bine conservate — prezintă margini tăiate (emisiuni de la Clodius Albinus, Septimius Severus) sau creștături marginale⁸, dînd impresia de monede crăpate în cursul procesului de batere. Majoritatea pieselor sînt circulare, tocite și nu întîlnim nici un exemplar „fleur de coin”.

Fig. 4. Monede de la Severus Alexander (nr. 26) și Otacilla Severa (nr. 103 și 108); mărimea 2/1.

Antoninienii, pe lângă faptul că alcătuiesc cele mai numeroase emisiuni din tezaur, beneficiază și de o stare de conservare bună, uneori chiar excelentă (nr. 10, 71, 72, 84, 97).

Nu numai piesele cu o greutate ridicată prezintă o stare bună de conservare, ci aproape toate exemplarele din perioada Gordian III — Volusian. Acest lucru vădește preocuparea deosebită a proprietarului comorii de a strânge exemplare dintre cele mai bune.

Asupra condiției sociale a proprietarului tezaurului, se pot face doar presupuneri, legate mai ales de faptul că monedele au ieșit la iveală într-o importantă așezare rurală (*vicus*), cunoscută în antichitate sub numele de *Petra* (azi Camena). Bunăstarea locuitorilor săi este sugerată și de inscripția descoperită la Camena, pusă cu ocazia construirii băii publice (*balneum*), prin contribuția sătenilor (*vicani Petrenses*) și prin grija magistraților lor publici⁹.

Ce anume a determinat întreruperea (încheierea) teaurizării este greu de precizat; principalul motiv poate fi căutat în starea de nesiguranță provocată de invaziile de la Dunărea de jos, precum și de anarhia militară din această perioadă¹⁰.

Cît privește data ascunderii depozitului monetar de la Camena, ea poate fi fixată în funcție de cele mai recente emisiuni, adică în jurul anilor 251—253. Conservarea foarte bună a monedelor datînd din acești ani — dovadă că ele au circulat puțin — demonstrează că încheierea și ascunderea tezaurului au survenit la scurtă vreme.

CATALOGUL MONEDELOR

Clodius Albinus

1. AR ↓ 2,56 g; 17 × 16 mm; inv. 190 818 (inv. vechi 20 513); marginea tăiată la jumătate din circumferință. RIC 2, Roma, a. 194—195 (?).

Septimius Severus

2. AR ↓ 2,75 g; 16,5 × 17 mm; inv. 190 821 (inv. vechi 20 516); jumătate din margine tăiată, legenda mișcată. RIC 49 (?), Roma, a. 194—195 (?).
3. AR ↓ 3,96 g; 16,5 × 17,5 mm; inv. 190 822 (inv. vechi 20 517). RIC 71 A, Roma, a. 195—196.
4. AR ↑ 2,88 g; 17 × 16,5 mm; inv. 190 820 (inv. vechi 20 515); locită, jumătate din margine tăiată. RIC 82 (var.), Roma, a. 196—197.
5. AR ↘ 3,17 g; 17 × 16,5 mm; inv. 190 824 (inv. vechi 20 519). RIC 120 c, Roma, a. 197—198.
6. AR ↓ 3,35 g; 18 mm; inv. 190 823 (inv. vechi 20 518). RIC 199, Roma, a. 205.

7. AR ↑ 3,25 g; 15,5 × 17 mm; inv. 190 819 (inv. vechi 20 514). RIC 399, Emessa, a. 194—195 (?).

Caracalla

8. AR ↓ 3,33 g; 15 × 15,5 mm; inv. 190 829 (inv. vechi 20 524); margini tăiate. RIC 11, Roma, a. 196—198.
9. AR ↓ 3,15 g; 18 × 19 mm; inv. 190 826 (inv. vechi 20 521); ușor tocită. RIC 166, Roma, a. 206—210.
10. Antoninian ↓ 5,78 g; 22 × 22,5 mm; inv. 190 827 (inv. vechi 20 522). RIC 280 d, Roma, a. 215.

Geta

11. AR ↑ 2,94 g; 17 × 19,5 mm; inv. 190 828 (inv. vechi 20 523). RIC 61 a, Roma, a. 209.

Elagabal

12. Antoninian ↓ 4,20 g; 22,5 mm; inv. 190 835; două știrbituri pe margine. RIC 14, a. 219.

13. Antoninian ↓ 4,84 g; 23,5 × 20,5 mm; inv. 190 833. RIC 23, Roma, a. 219.
14. AR ↑ 2,92 g; 19 × 17 mm; inv. 190 832 (inv. vechi 20 527). RIC 45, Roma, a. 221.
15. AR ↓ 2,34 g; 18,5 × 20 mm; inv. 190 831 (inv. vechi 20 526); tocit. RIC 52, Roma, a. 222.
16. AR ↑ 2,71 g; 18 × 19 mm; inv. 190 830 (inv. vechi 20 525). RIC 68, Roma.
17. AR ↓ 2,88 g; 17 × 19,5 mm; inv. 190 825 (inv. vechi 20 520). RIC 73, Roma. Cf. C. Moisil, *loc. cit.*, p. 93, nr. 1 077 (figurează ca provenind de la Caracalla).
18. AR ↓ 2,85 g; 18 mm; inv. 190 834 (inv. vechi 20 528). RIC 146, Roma.

Julia Maesa

- 19—20. AR ↑ 3 g; 18,5 mm; inv. 190 836 (inv. vechi 20 531). ↑ 3,21 g; 18,5 × 19 mm; inv. 190 837 (inv. vechi 20 532). RIC 268. Cf. C. Moisil, *loc. cit.*, p. 94, nr. 1 085—1 086 (figurează drept antoninian).

Severus Alexander

21. AR ↓ 2,76 g; 18,5 × 19 mm; inv. 190 842 (inv. vechi 20 537). RIC 61, Roma, a. 227.
22. AR ↓ 2 g; 18 mm; inv. 190 840 (inv. vechi 20 535); știrbit. RIC 66, Roma, a. 227.
23. AR ↑ 2,44 g; 17 × 18 mm; inv. 190 838 (inv. vechi 20 533); margini tăiate, dar conservare bună. RIC 127, Roma.
24. AR ↓ 3,02 g; 18 × 18,5 mm; inv. 190 843 (inv. vechi 20 538); știrbit parțial, dar conservare bună. RIC 178, Roma.
25. AR ↑ 2,72 g; 19 × 18 mm; inv. 190 841 (inv. vechi 20 536). RIC 208, Roma.
26. AR ↓ 1,72 g; 19 × 18 mm; inv. 190 844 (inv. vechi 20 539); tocit, barbarizat. RIC 216, Roma.
27. AR ↑ 3,90 g; 19,5 × 18 mm; inv. 190 839 (inv. vechi 20 534). RIC 235, Roma, a. 231—235.

Maximinus Thrax

28. AR ↑ 3,07 g; 19 × 20 mm; inv. 190 845 (inv. vechi 20 540). RIC 3, Roma, a. 236.

Gordian III

- 29—30. Antoninieni. ↓ 4,63 g; 20 × 21 mm; inv. 190 855 (inv. vechi 20 550). ↑ 4,67 g; 21,5 mm; inv. 190 854 (inv. vechi 20 549). RIC 2, a. 238—239.
31. Antoninian ↑ 4,26 g; 21 × 22 mm; inv. 190 879 (inv. vechi 20 574). RIC 5, a. 238—239.
32. Antoninian ↓ 4,41 g; 21,5 × 20 mm; inv. 190 866 (inv. vechi 20 561). RIC 16, a. 239.
33. Antoninian ↓ 4,81 g; 20,5 mm; inv. 190 863 (inv. vechi 20 558). RIC 19, a. 239.
34. Antoninian ↓ 4,07 g; 21 × 23 mm; inv. 190 884 (inv. vechi 20 578). RIC 39, a. 240.
35. Antoninian ↑ 4,29 g; 22 × 24 mm; inv. 190 883 (inv. vechi 20 579). RIC 56, a. 240.
36. Antoninian ↓ 4,02 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 850 (inv. vechi 20 545); tocit. RIC 65, a. 240.
- 37—39. Antoninieni. ↓ 4,53 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 847 (inv. vechi 20 542). ↗ 4,45 g; 21,5 mm; inv. 190 848 (inv. vechi 20 543). ↑ 4,51 g; 21 × 22 mm; inv. 190 849 (inv. vechi 20 544). RIC 83, a. 241—243.
- 40—41. Antoninieni. ↓ 6,07 g; 21,5 mm; inv. 190 856 (inv. vechi 20 551). ↓ 4,79 g; 21 × 23 mm; inv. 190 857 (inv. vechi 20 552). RIC 84, a. 241—243.
- 42—44. Antoninieni. ↓ 4,05 g; 21 × 21,5 mm; inv. 190 858 (inv. vechi 20 553). ↑ 4,67 g; 22 × 23 mm; inv. 190 859 (inv. vechi 20 554). ↓ 3,57 g; 21,5 × 22,5 mm; inv. 190 860 (inv. vechi 20 555); tocit ușor, știrbit. RIC 86, a. 241—243.
- 45—47. Antoninieni. ↓ 4,40 g; 21 × 22,5 mm; inv. vechi 190 869 (inv. vechi 20 564). ↑ 4,44 g; 21 × 22 mm; inv. 190 867 (inv. vechi 20 562). ↓ 3,90 g; 22 mm; inv. 190 864 (inv. vechi 20 559). RIC 88, a. 241—243.
- 48—50. Antoninieni. ↘ 3,85 g; 21 × 22 mm; inv. 190 885 (inv. vechi 20 580). ↓ 3,98 g; 21 mm; inv. 190 870 (inv. vechi 20 565). ↓ 4,88 g; 22,5 × 24 mm; inv. 190 871 (inv. vechi 20 566). RIC 89, a. 241—243.
51. Antoninian ↑ 4,44 g; 22 × 23 mm; inv. 190 865 (inv. vechi 20 560). RIC 92, a. 241—243.

52. Antoninian ↑ 4,13 g; 21,5 mm; inv. 190 868 (inv. vechi 20 563). RIC 93, Roma, a. 241—243.
- 53—55. Antoninieni, ↑ 4,25 g; 21,5 mm; inv. 190 888 (inv. vechi 20 575). ↑ 4,53 g; 21 × 21,5 mm; inv. 190 881 (inv. vechi 20 576). ↓ 4,23 g; 21 × 22 mm; inv. 190 882 (inv. vechi 20 577). RIC 95, Roma, a. 241—243.
56. AR ↑ 3,12 g; 19 × 20 mm; inv. 190 846 (inv. vechi 20 541). RIC 111, Roma, a. 241—243 (la Moisiil figurează ca antoninian).
- 57—58. Antoninieni. ↓ 3,18 g; 22,5 × 23 mm; inv. 190 852 (inv. vechi 20 548). ↓ 4,17 g; 20,5 × 21,5 mm; inv. 190 853 (inv. vechi 20 547). RIC 143, Roma, a. 243—244.
59. Antoninian ↑ 4,38 g; 22 mm; inv. 190 851 (inv. vechi 20 546). RIC 144, Roma, a. 243—244.
60. Antoninian ↑ 3,62 g; 19,5 × 21 mm; inv. 190 862 (inv. vechi 20 557). RIC 145, Roma, a. 243—244.
61. Antoninian ↑ 3,60 g; 22 × 22,5 mm; inv. 190 861 (inv. vechi 20 556). RIC 146, Roma, a. 243—244.
62. Antoninian. ↓ 4,19 g; 21,5 mm; inv. vechi 190 874 (inv. vechi 20 569). RIC 151, Roma, a. 243—244.
63. Antoninian ↑ 3,64 g; 24 mm; inv. 190 875 (inv. vechi 20 570). RIC 153, Roma, a. 243—244.
- 64—65. Antoninieni. ↓ 4,17 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 877 (inv. vechi 20 573). ↓ 3,97 g; 21 × 22 mm; inv. 190 878 (inv. vechi 20 572). RIC 156, Roma, a. 243—244.
66. Antoninian ↑ 4,96 g; 22 × 23,5 mm; inv. 190 876 (inv. vechi 20 571). RIC 213, Antiochia, a. 242—244.
- 67—68. Antoninieni. ↑ 4,48 g; 20 × 21 mm; inv. 190 873 (inv. vechi 20 568). ↑ 4,30 g; 20 × 21 mm; inv. 190 872 (inv. vechi 20 567). RIC 216, Antiochia, a. 242—244.

Filip Arabul

69. Antoninian ↓ 4,08 g; 22,5 × 24 mm; inv. 190 896 (inv. vechi 20 591); rv. ușor tocit. RIC 2 b, a. 245.
- 70—72. Antoninieni. ↓ 3,77 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 897 (inv. vechi 20 593). ↓ 4,64 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 898 (inv. vechi 20 592). ↓ 4,74 g; 21 × 22 mm; inv. 190 899 (inv. vechi 20 594). RIC 3, a. 246.
73. Antoninian ↓ 4,74 g; 21 × 22,5 mm; inv. 190 900 (inv. vechi 20 595). RIC 4, a. 247.
74. Antoninian ↑ 4,10 g; 22 × 22,5 mm; inv. 190 901 (inv. vechi 20 596); conservare mediocră. RIC 7, a. 248.
75. Antoninian ↑ 4,22 g; 21 × 22 mm; inv. 190 906 (inv. vechi 20 601). RIC 22, a. 248.
76. Antoninian ↓ 5,18 g; 22 × 23 mm; inv. 190 886 (inv. vechi 20 581). RIC 26 b, a. 244—247.
- 77—79. Antoninieni. ↑ 4,43 g; 21 × 22 mm; inv. 190 887 (inv. vechi 20 583). ↓ 3,92 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 888 (inv. vechi 20 582). ↓ 3,41 g; 20,5 × 22 mm; inv. 190 889 (inv. vechi 20 584); conservare bună, dar ușor știrbită. RIC 27 b (cf. RIC 82).
- 80—81. Antoninieni. ↓ 4,30 g; 21 × 24 mm; inv. 180 891 (inv. vechi 20 587). ↓ 4,04 g; 21 × 23 mm; inv. 190 892 (inv. vechi 20 586). RIC 28 c, a. 244—247.
- 82—83. Antoninieni. ↓ 4,02 g; 20,5 × 22 mm; inv. 190 894 (inv. vechi 20 588). ↓ 4,63 g; 19,5 × 22 mm; inv. 190 893 (inv. vechi 20 589). RIC 36 b, a. 244—247.
- 84—85. Antoninieni. ↑ 3,92 g; 21 × 22,5 mm; inv. 190 903 (inv. vechi 20 597). ↓ 4,56 g; 21,5 × 22,5 mm; inv. 190 902 (inv. vechi 20 589). RIC 41 b, a. 244—247.
86. Antoninian ↑ 3,84 g; 21,5 mm; inv. 190 904 (inv. vechi 20 599). RIC 45, a. 244—247.
87. Antoninian. ↓ 5,57 g; 20,5 × 22 mm; inv. 190 905 (inv. vechi 20 600). RIC 47, a. 244—247.
- 88—90. Antoninieni. ↓ 4,76 g; 21,5 × 23 mm; inv. 190 907 (inv. vechi 20 602); conservare foarte bună, dar o fisură pe margine. ↓ 4,34 g; 22 mm; inv. 190 908 (inv. vechi 20 603). ↓ 3,56 g; 21,5 × 23,5 mm; inv. 190 909 (inv. vechi 20 604). RIC 48 b, a. 244—247.
91. Antoninian ↑ 4,18 g; 22 mm; inv. 190 954. RIC 49 b, a. 244—247.
92. Antoninian ↓ 4,94 g; 21 × 22 mm; inv. 190 910 (inv. vechi 20 605). RIC 50, a. 244—247.
93. Antoninian ↓ 3,81 g; 22 × 24 mm; inv. 190 890 (inv. vechi 20 585); știrbită,

- conservare mediocră. RIC 59, a. 247—249.
94. Antoninian ↓ 3,73 g; 20 × 21 mm; inv. 190 911 (inv. vechi 20 606). RIC 71, Antiochia.

Filip II

95. Antoninian ↑ 4,65 g; 22,5 × 23 mm; inv. 190 919 (inv. vechi 20 614). RIC 216 c, a. 244—246.
- 96—99. Antoninieni. ↓ 3,66 g; 21 × 23,5 mm; inv. 190 920 (inv. vechi 20 616); ușor tocit, cu fisuri pe margine. ↑ 3,91 g; 22 × 23 mm; inv. 190 921 (inv. vechi 20 615). ↓ 3,99 g; 21 × 21,5 mm; inv. 190 922 (inv. vechi 20 617); tocit. ↑ 4,73 g; 22 mm; inv. 190 923 (inv. vechi 20 618). RIC 218 d, a. 244—246.
100. Antoninian ↓ 4,78 g; 22,5 × 23 mm; inv. 190 924 (inv. vechi 20 619). RIC 220 b, a. 244—246.
101. Antoninian ↑ 4,25 g; 20 × 21,5 mm; inv. 190 895 (inv. vechi 20 590); conservare mediocră. RIC 231 c, a. 247—249.

Otacia Severa

102. Antoninian ↑ 4,02 g; 20 × 23 mm; inv. 190 918 (inv. vechi 20 613). RIC 123 c, a. 244—246.
103. Antoninian ↓ 4,77 g; 23 mm; inv. 190 915 (inv. vechi 20 610). Cf. RIC 125 c, a. 246—248.
- 104—106. Antoninieni. ↑ 3,47 g; 22 × 23 mm; inv. 190 914 (inv. vechi 20 609); conservare bună, dar știrbită pe margini. ↓ 3,28 g; 23 mm; inv. 190 913 (inv. vechi 20 607). ↓ 4,05 g; 22 × 22,5 mm; inv. 190 912 (inv. vechi 20 608). RIC 125 c, a. 246—248.
107. Antoninian ↑ 4,96 g; 22 × 23 mm; inv. 190 916 (inv. vechi 20 611). RIC 127, a. 249—248.
108. Antoninian ↓ 4,66 g; 20 × 21 mm; inv. 190 917 (inv. vechi 20 612). RIC 130, a. 248—249.

Traianus Decius

109. Antoninian ↓ 3,76 g; 20 × 22,5 mm; inv. 190 925 (inv. vechi 20 602). RIC 12 b, a. 249—251.
110. Antoninian ↓ 4,13 g; 21 × 22 mm; inv. 190 926 (inv. vechi 20 622). RIC 15 c, a. 249—251.

- 111—112. Antoninieni. ↑ 3,99 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 927 (inv. vechi 20 621). ↓ 3,38 g; 22 × 22,5 mm; inv. 190 928 (inv. vechi 20 623); conservare bună, dar cu fisuri pe margine. RIC 16 c, a. 249—251.
113. Antoninian ↓ 3,99 g; 23,5 mm; inv. 190 929 (inv. vechi 20 624); conservare bună, dar știrbită pe margini. RIC 28, a. 249—251.

Herennius Etruscus

114. Antoninian ↓ 3,05 g; 21 × 23 mm; inv. 190 930 (inv. vechi 20 625). RIC 147 c, a. 250—251 (?).

Herennia Etruscilla

115. Antoninian ↓ 3,66 g; 21 × 22 mm; inv. 190 931 (inv. vechi 20 626). RIC 58 b, a. 249—251.
- 116—117. Antoninieni. ↑ 4,90 g; 20,5 × 21 mm; inv. 190 932 (inv. vechi 20 628). ↓ 4,13 g; 21,5 × 22 mm; inv. 190 933 (inv. vechi 20 627). RIC 59 b, a. 249—251.

Hostilianus

118. Antoninian ↓ 3,97 g; 18,5 × 20 mm; inv. 190 934 (inv. vechi 20 629). RIC 182, a. 251 (?).

Trebonianus Gallus

119. Antoninian. ↑ 4,50 g; 19,5 × 22 mm; inv. 190 946 (inv. vechi 20 640). RIC 33, a. 251—253.
- 120—133. Antoninieni. ↑ 2,90 g; 20 × 21,5 mm; inv. 190 936 (inv. vechi 20 633). ↑ 3,49 g; 20,5 × 21 mm; inv. 190 235 (inv. vechi 20 632). ↑ 3,74 g; 20 mm; inv. 190 937 (inv. vechi 20 634). ↑ 3,43 g; 21 mm; inv. 190 938 (inv. vechi 20 630). ↑ 3,72 g; 20 × 21 mm; inv. 190 939 (inv. vechi 20 631). ↑ 3,28 g; 21 × 22 mm; inv. 190 940 (inv. vechi 20 635). ↑ 3,67 g; 21,5 × 22,5 mm; inv. 190 941 (inv. vechi 20 636). ↑ 3,58 g; 20 × 21 mm; inv. 190 942 (inv. vechi 20 637). ↓ 5,19 g; 21 × 22 mm; inv. 190 943 (inv. vechi 20 638). ↑ 3,89 g; 21 mm; inv. 190 944 (inv. vechi 20 639). ↑ 2,49 g; 20,5 mm; inv. 190 945 (inv. vechi 20 641). ↑ 4 g; 20 × 21 mm; inv. 190 947 (inv. vechi 20 642). ↑ 3,35 g; 20 × 21 mm; inv. 190 948 (inv. vechi 20 643). ↑ 3,58 g;

20 × 22 mm; inv. 190 949 (inv. vechi 20 644). RIC 34, a. 251—253.

Volusianus

134—137. Antoniniani. ↑ 3,62 g; 20 × 21 mm; inv. 190 950 (inv. vechi 20 645). ↓ 4,01 g;

20 × 22 mm; inv. 190 951 (inv. vechi 20 646). ↓ 3,41 g; 20 × 21 mm; inv. 190 952 (inv. vechi 20 647). ↑ 4,01 g; 20 × 21,5 mm; inv. 190 953 (inv. vechi 20 648). RIC 169, a. 251—253.

NOTE

¹ Const. Moisil, în *Creșterea colecțiilor în anii 1938—1942* (Biblioteca Academiei Române), București, 1944, p. 93—101; din cele 137 exemplare, sînt descrise mai mult sau mai puțin corect doar 134. Pentru piesele care corespund cu descrierea din *Creșterea colecțiilor*, s-a trimis și la nr. de inv. al Academiei (menționat în paranteză).

² Tezaurul face parte din colecțiile Cabinetului numismatic al Bibliotecii Academiei Române, transferat în prezent la Muzeul Național de Istorie. Aducem mulțumiri cercetătorului Oct. Hiescu, pentru indemnul de a publica acest depozit monetar.

³ Vezi Const. Moisil, *Statistica tezaurilor monetare intrate pînă la 31 decembrie 1946*, în *Buletin lunar*, an. II, nr. 3, 1947, p. 9.

⁴ Pentru problema tezaurizării antoninianului în Dacia, vezi în special D. Protase, SCN, 2, 1958, p. 253—266.

⁵ C. Preda și G. Simion, *Peuce*, 2, 1971, p. 167—178.

⁶ B. Mitrea și A. Rădulescu, *Pontica*, 8, 1975, p. 125—173.

⁷ C. Preda, *SCIV*, 12, 1961, 2, p. 241—251.

⁸ Cf. Mihăilescu-Birliba, SCN, 7, 1980, p. 87; idem, BSNR, 129—130, 1983, p. 135, unde reafirmă ideea desprinderii unor porțiuni din flanul monetar, practică oficial de monețiară imperială romană, indeosebi începînd cu Septimius Severus.

⁹ Emilia Doruțiu-Boilă, *Inscripțiile din Scythia Minor*, V, 1980, p. 240—242, nr. 222.

¹⁰ R. Vulpe, *Din istoria Dobrogei*, II, București, 1968, p. 250—251; C. Preda și G. Simion, *Peuce*, 2, 1971, p. 175.

THE HOARD OF ROMAN IMPERIAL COINS OF CAMENA (TULCEA COUNTY)

ABSTRACT

A pot with 137 Roman imperial coins was found on the bank of the brook running through Camena village in 1936. The coins were dated over a span of time from Clodius Albinus up to Trebonianus Gallus and Volusianus.

The hoard contains 26 denarii (18,98%) and 111 antoniniani (81,02%). Most of them were struck in Rome and are of the type found in numismatic reference catalogues. One's attention is to be drawn on 3 pieces which are of „barbarous” fabric (nr. 26 — Severus Alexander, nr. 103 and 108 — Otacilia Severa).

Judging by the data of the most recent issues (251—253), the hoard was buried during or immediately after the reign of Trebonianus Gallus — Volusianus. The invasions throughout the Lower Danube and

the military anarchy caused a state of uncertainty which permeated to an equal extent the inhabitants of the ancient settlement of Camena (*Vicus Petra*).

FIGURES EXPLANATION

Fig. 1. The diagram of the coins and their emittents.

Fig. 2. Diagram with the coin frequency according to the reign periods.

Fig. 3. The weight of the coins of the Camena hoard.

Fig. 4. Coins of Severus Alexander (nr. 26) and Otacilia Severa (nr. 103 and 108).